

پدیده قاچاق کالا، علل، پیامدها و راهکارها

محمود پارسا^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۱۲/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۰۳/۱۱

چکیده

اقتصاد کشور ما سالهاست از اثرات نامطلوب قاچاق کالا رنج می برد. در علم اقتصاد از قاچاق به عنوان اقتصاد زیرزمینی (پنهان) یاد می شود و نباید فراموش کرد که در حال حاضر قاچاق کالا به صورت جرمی سازمان یافته و بین المللی تبدیل شده است به طوری که قاچاق یک پدیده چند بعدی شده و در مبارزه با آن باید همه ابعاد آن را فرا گرفت.

در این مقاله سعی بر آن شده به ابعاد و پیامدهای پدیده زشت و شوم قاچاق خصوصاً قاچاق کالا پرداخته شود. در بخش ابتدایی مقاله به رابطه علم اقتصاد با قاچاق کالا، مبادی ورود قاچاق کالا، علل اصلی گسترش قاچاق کالا، نقش تعلیم و تربیت در نظام آموزشی در بحث فرهنگ سازی در این بخش و تعاریفی از قاچاق از نظر مفهومی ارائه شود و در نهایت به آثار زیانبار قاچاق و پیامدهای آن اشاره شده است. در یافته های تحقیق نیز اشاره ای به اقتصاد غیر رسمی (اقتصاد زیرزمینی) و پول شویی به عنوان قوی ترین مانع بر سر راه مبارزه و مهار این بلیه اجتماعی و اقتصادی شده است. در پایان بحث نیز پیشنهادات و راه حلهایی که به نظر نگارنده می تواند در این موضوع موثر باشد ارائه شده است. به امید روزی که جوانان ما به جای پرداختن به دستفروشی و قاچاق کالا خود تولید کننده آن باشند.

واژگان کلیدی: قاچاق کالا، فرهنگ مصرف، اقتصاد غیررسمی (پنهان)، پولشویی.

^۱ کارشناس پلیس اطلاعات و امنیت عمومی فرماندهی انتظامی استان کرمان.

مقدمه

قاچاق کالا یکی از مهمترین مشکلات و معضلات کشورهای در حال توسعه می باشد. قاچاق کالا در سالهای اخیر خود را به صورت یک شیوه زشت دارای ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در عرصه حیات اقتصادی و اجتماعی کشور تحمیل کرده است با وجودی که پدیده قاچاق کالا یک پدیده تاریخی است ولی ابعاد و پیچیدگی های آن با وضعیت کنونی قابل مقایسه نبوده است. قاچاق کالا پدیده ای است پیچیده که از ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و جغرافیایی برخوردار است لذا مطالعه این پدیده نیازمند تحقیقات جدی بین رشته ای می باشد و هر گونه برخورد یک بعدی و ساده انگارانه می تواند بر پیچیدگی آن بیفزاید.

پدیده مزبور از یک رو ریشه در انگیزه های اقتصادی سوداگرانه در بخش تجارت خارجی کشور دارد، متأسفانه عدم تعادل های ساختاری در این بخش دامنه وسعت آن را شدت بخشیده است از سوی دیگر برخی ویژگی های زیست در پهنه جغرافیای انسانی کشور دارای ریشه های تاریخی و فرهنگی است و به عنوان یک بسته مناسب برای گسترش فعالیت های قاچاق عمل کرده و یکی از فعالیت های غیرقانونی و غیررسمی اقتصادی کشور قاچاق کالا می باشد و برای مبارزه با این پدیده قوانین و مقرراتی وضع و اجراء شده است. با این حال این ابزار نتوانسته اهداف و وظیفه خود را به طور مناسب و مطلوب انجام دهد. پدیده قاچاق کالا اثرات نامطلوب و زیانباری بر نظام اقتصادی کشور دارد. بنابراین جهت حمایت واقعی از اقتصاد کشور شناخت زمینه های قاچاق کالا و آثار اقتصادی، امنیتی، اجتماعی و سیاسی آن ضرورت پیدا می کند.

بیان مساله

تحقیقات و یافته های علمی و انتظامی نشان می دهد، در جوامع در حال توسعه ورود کالاهای تجاری و استراتژیک علاوه بر تضعیف دولت ها مانعی بر سر راه توسعه اقتصادی اجتماعی و حتی سیاسی است، زیرا دولتی که از نظر اقتصادی به دول قدرتمند وابسته باشد نمی تواند به آن دولت ها وابستگی سیاسی هم نداشته باشد پس بوجود آوردن و تعمیم فرهنگ استفاده از کالا و تولیدات کشور، علاوه بر کمک به اشتغال و افزایش درآمد ملی به دستیابی به فناوری و پیشرفت یک جامعه به طور غیر مستقیم کمک می کند.

در مقابل پدیده ای به نام قاچاق در کشورهای جهان سوم رشد و نمو می کند که یکی از عوامل تهدید کننده و نابودی اقتصاد هر کشور است. این پدیده مجرمانه در حال حاضر بیش از سایر جرایم از پیچیدگی تنوع و گستردگی برخوردار است. بدیهی است لازمه موفقیت در اجرای برنامه های توسعه اقتصادی، اجتماعی دولت ایجاد زمینه و فضای مطلوب است اما عواملی مانند پدیده قاچاق کالا در ابعاد مختلف با توجه به خصوصیات خاص خود درست در جهت مخالف عمل می نماید و می تواند نقش مهمی در از هم پاشیدگی برنامه های کلان اقتصادی، فرهنگی و غیره داشته باشد. به بیان دیگر دولت از لحاظ اعمال کنترل در کیفیت و کمیت کالای وارداتی و صادراتی به منظور تحقق اهداف سیاسی، اقتصادی و ... معمولاً با دو مانع عمده رو به رو است:

۱- منافع سیاسی، اقتصادی و متعاقباً نو استعماری دولت های بزرگ صنعتی و شرکت های چند ملیتی.

۲- تنوع طلبی در مصرف انواع کالا و سودجویی و فرصت طلبی برخی نقدینه داران داخل.

نتیجه این دو رویارویی معضل پیچیده و چند بعدی به نام «قاچاق کالا» را بوجود می آورد که ریشه های آن در هر دو حوزه ملی و بین المللی نهفته است و در صورت گسترش، تبدیل به شبیخون فرهنگی، اقتصادی شده و می تواند ارزشهای حاکم بر جامعه را به نابودی بکشاند بنابراین مبارزه منطقی و هدفمند با این پدیده مجرمانه در راستای استقرار و حفظ نظم و امنیت در کشور مکمل اجرای برنامه های توسعه اقتصادی، اجتماعی دولت و نهایتاً ارزش های حاکم بر جامعه می باشد. حال باید برای مهار و مقابله با پدیده قاچاق کالا راه هایی مانند تقویت تولیدات داخلی، کمک به اقتصاد در حال رشد در کشور، مبارزه قاطع با ورود و توزیع کالای خارجی، افزایش کیفیت کالاهای تولید داخلی، رقابت از نظر کیفیت با کالای خارجی و در نهایت تشویق و ترغیب مردم به استفاده و خرید کالای ایرانی است که باید در این زمینه طوری برنامه ریزی کنیم که موضوع مصرف و استفاده کالای ایرانی به صورت یک فرهنگ درآمده و در نهایت بتوانیم آن را به درستی به فرزندانمان بیاموزیم.

روش تحقیق

معانی لغوی قاچاق (Contraband)

قاچاق اسم مصور قاچاق (علمه ترکی) معنای فرار کردن، فراری و گریزان است. در فرهنگ فارسی معانی متعددی از قاچاق ارائه شده است. در فرهنگ فارسی معانی آن به شرح ذیل درج گردیده:

- آن چه ورود به کشور یا معامله آن از طرف دولت ممنوع اعلام شده است (دهخدا، فرهنگ فارسی).

- کاری که بر خلاف قانون و به طور پنهانی انجام می شود. متاعی که معامله یا ورود آن به کشور ممنوع است (معین، فرهنگ فارسی).
 - تردستی، کاری که پنهانی و با تردستی انجام می شود. خرید و فروش کالاهایی که در انحصار دولت است یا معامله آنها ممنوع می باشد. وارد کردن یا صادر کردن کالایی که ورود و صدور آن ممنوع است (عمید، فرهنگ فارسی).
 - صفت آنچه حمل، خرید و فروش یا تولید آن ممنوع است (فرهنگ فارسی امروز).
- بررسی معانی فوق نشان می دهد قاچاق در اوایل معانی مجرد را به ذهن منتقل می کرد و هر چه به طرف امروز می آییم معانی آن پیچیده تر و گسترده تر شده و مفاهیم خروج غیرمجاز، انتقال، تولید و... را نیز در بر می گیرد. قاچاق وارد یا خارج کردن کلیه اشیاء ممنوع الورد یا ممنوع الصدور بدون مجوز قانونی است (محمودی، حسین: ۱۳۸۴).

یافته های تحقیق

تعاریف قاچاق:

- کاری بر خلاف قانون که پنهانی انجام شود. متاعی که ورود و معامله آن به کشور ممنوع است (فرهنگ فارسی، ص ۷۴۵). *پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*
 - خرید و فروش اجناس بدون پرداخت حق گمرکی، جنسی که خرید و فروش آن قانوناً خلاف است (فرهنگ فارسی، ص ۶۵۳). *مآل جامع علوم انسانی*
- هر چند عنوان «قاچاق» در قوانین ما سرفصل های متعددی شامل می شود، لیکن در هیچ کدام از سرفصل های مزبور تعریف مشخص و صریحی از قاچاق وجود ندارد، لذا با توجه به معانی

لغوی قاچاق و مفاد قوانین و مقرراتی که در مورد قاچاق وجود دارد، تعاریف زیر را می توان استنباط نمود:

۱- فرار دادن اموالی که موضوع عایدات دولت بوده، ورود و صدور، تولید، نقل و انتقال، خرید و فروش و صید آنها طبق قوانین و مقررات جاری کشور ممنوع یا غیر مجاز اعلام شده است.

۲- عبارت است از ورود و صدور، حمل و نقل، انتقال، خرید و فروش صید و نگهداری اموال ممنوع الورد، ممنوع الصدور، انحصاری و یا موضوع درآمد دولت برخلاف مقررات قانونی یا مصوبات دولتی.

۳- در مفهوم قانونی عبارت است از جرایم مربوط به کالای گمرکی، دخانی، مواد مخدر، روان گردان و سایر بزه هایی که در قوانین مصوبه به عنوان جرایم «قاچاق» نامیده شده یا مشمول مجازات مرتکبین قاچاق می باشد.

۴- وارد یا خارج کردن کلیه اشیاء ممنوع الورد یا ممنوع الصدور، اموال موضوع عایدات دولت و نیز کالاهای انحصاری با ضوابط خاص در هر نقطه از خاک ایران بدون مجوز قانونی ممنوع و قاچاق محسوب می گردد.

انواع و اقسام قاچاق در حال حاضر

۱- قاچاق کالا: خوراکی، پوشاک و البسه، دارو، خاویار، مشروبات الکلی، اعضای بدن، لوازم صوتی و تصویری و ...

۲- قاچاق ارز (Foreign Exchange).

۳- قاچاق کالای دخانی: سیگار، مواد مخدر اعم از صنعتی و سستی زا.

۴- قاچاق انسان: این مصداق در چند سال اخیر در استان های کرمان و س.ب به لحاظ نابسامانی کشور افغانستان و هجوم مردم این کشور به جمهوری اسلامی ایران شدت و رونق یافته و عده ای قاچاقچی انسان با دریافت مبالغ زیادی از این مهاجرین در مقابل وارد کردن آنها به خاک ایران سود هنگفتی به دست می آورند.

۵- قاچاق سوخت: این پدیده در استان های مرزی عینیت داشته و مقادیر قابل توجهی مواد سوختی به طرق مختلف به کشورهای همسایه قاچاق می شود.

۶- قاچاق آثار هنری و ملی و عتیقه: در سالیان اخیر خروج آثار ملی و قاچاق و انتقال و فروش در بازار های اروپایی گسترش و افزایش یافته است.

۷- قاچاق سلاح: معمولاً از کشورهای همسایه غربی و شرقی که در سالیان اخیر از ثبات سیاسی برخوردار نبوده اند مقادیر قابل توجهی سلاح وارد کشور شده است.

علل اساسی افزایش اقتصاد غیررسمی

به عقیده برخی صاحب نظران افزایش مالیات و سهم بیمه های اجتماعی، مقررات دست و پاگیر، پرداخت های اجتماعی، وجود قوانین گوناگون در بازار کار و خدمات بخش دولتی از علل اساسی گسترش اقتصاد زیرزمینی و غیر رسمی است. (صالحی فرد، محمد: ۱۳۸۶). به عقیده اسپيرو در برخی موارد با وجود افزایش رشد اقتصادی ممکن است روند افزایش اقتصاد زیرزمینی کاهش نیابد زیرا یکی از مهمترین دلایل آن نپرداختن مالیات در بخش غیر رسمی است (اسپیرو ۱۹۹۳).

مهمترین علل و انگیزه های گرایش مردم به قاچاق کالا عبارتند از:

- ۱- افزایش نرخ بیکاری در کشور و عدم وجود اشتغال مولد
- ۲- اختلاف قیمت برخی کالاها در نقاط مختلف کشور
- ۳- سودآوری کلان اقتصاد زیرزمینی
- ۴- وجود ممنوعیت ها در بازرگانی خارجی به دلیل شرایط ویژه کشور و نیاز جامعه
- ۵- نظام مند نبودن گردش پول و کالا در کشور
- ۶- گستردگی دخالت دولت در اقتصاد و تلفیق اقتصاد دولتی با قدرت سیاسی
- ۷- شدت بروکراسی اداری در سیستم واردات و صادرات کشور
- ۸- وجود زمینه های انحصار طلبی و رانت جویی در اقتصاد کشور
- ۹- ضعف اقدامات کنترلی در مرزهای آبی، هوایی و زمینی
- ۱۰- آلودگی تعدادی از نیروهای مبارزه کننده با قاچاق در دستگاه های ذیربط
- ۱۱- برخورداری شبکه های قاچاق از چتر حمایتی بیگانگان
- ۱۲- عدم هماهنگی مناسب دستگاه های قضایی و اجرایی در امر مبارزه
- ۱۳- هزینه بالا و کیفیت پایین محصولات تولید داخل
- ۱۴- ارزش تلقی شدن مصرف محصولات خارجی

راه های مقابله با پدیده قاچاق:

- ۱- ایستادگی و ترغیب مردم در تحریم کالاهای خارجی
- ۲- جلوگیری از گسترش پدیده دست فروشی
- ۳- حمایت از تولیدات داخلی

۴- کاهش واردات غیر ضروری

۵- اصلاح قوانین کیفری و بر خورد سریع با مجرمان

۶- صیانت از عوامل و دست اندر کاران مبارزه با قاچاق

مشکلات و ضعف های نیروی انتظامی در مبارزه با قاچاق کالا؛ دلایلی بر عقیم ماندن اقدامات نیروی انتظامی در مبارزه با قاچاق کالا:

۱- از آنجا که قاچاقچیان کالا بخشی از سرمایه خود را در این راه هزینه می کنند در صورتی که نیروی انتظامی به هر عنوان اموال این عده را ضبط نمایند این امکان وجود دارد که این عده مجدداً کار خود را در بخش دیگر یا در وقت دیگری آغاز نمایند، از این رو در عمل اقدامات شبانه روزی و طاقت فرسای نیروی انتظامی که گاهاً با اجرای کمین، ردزنی و تعقیب و گریز با قاچاقچیان صورت می گیرد بی نتیجه می ماند.

۲- با توجه به مشکلات و خشکسالی های اخیر در برخی استان ها عده ای از کشاورزان به شهرها مهاجرت کرده و به امر دست فروشی پرداخته اند و نیروی انتظامی در اقدامات و طرح های ویژه ای که در طول سال انجام می دهد مقادیری از این کالاها را ضبط می کند ولی این افراد مجدداً در محله یا نقطه دیگری به همان کار می پردازند که در حقیقت نوعی دور باطل برای نیروهای انتظامی می باشد (برخی افراد حتی برای باز پس گیری اجناس خود مراجعه نمی کنند).

مشکلات و ضعف ها

نیروی انتظامی به عنوان تامین کننده امنیت کشور و سازمان کاشف، وظیفه مهمی در جلوگیری از قاچاق به عهده دارد. چنانچه ناجا بتواند در طرح و برنامه ای حساب شده و آینده نگر با اتخاذ

تدابیر شایسته، بیشترین حجم نیرو و امکانات خود را به مبارزه با قاچاق در مرزهای آبی و خاکی کشور به کار گیرد، قطعاً بهتر و موثرتر از برخورد ثانویه با این پدیده در داخل کشور خواهد بود. در حال حاضر بالاترین حجم قاچاق کالا از طریق مبادی ورودی و خروجی غیرقانونی و نواحی مرزی (خشکی و دریایی) صورت می گیرد و پس از اشباع بازارهای شهرهای مرزی و بندری همجوار به صورت کالای مسافرتی و تحت این عنوان به سایر شهرها انتقال می یابد. هم چنانکه تجربه مبارزه با قاچاق در چند سال اخیر نشان می دهد ناجا در مبارزه با معضل قاچاق دارای مشکلات و ضعف هایی است که در ذیل به تعدادی از آنها اشاره می شود:

- گستردگی مرزهای جمهوری اسلامی ایران و وجود راه های صعب العبور و بیراهه ها.
- نوع تفکر و عملکرد مسئولین محلی و استانی مناطق آلوده کشور و سطحی نگری اغلب آنها نسبت به موضوع قاچاق این قبیل مسئولین محلی، قاچاق خرده باری را در نقاط مرزی تحت عنوان ایجاد فرصت های شغلی مطرح و به انحاء مختلف از این عمل خلاف و مجرمانه حمایت می کنند غافل از اینکه ورود و خروج پنهانی و غیرقانونی کالا خود موجب افزایش بیکاری و فزونی سرمایه گذاری در بخش های غیرمولد می شود. مردم این مناطق با انواع ترفندها و ایجاد جو منفی برعلیه مامورین سعی در جلب و حمایت مقامات محلی و استان ها می کنند.
- برخورد چندگانه و عدم وحدت رویه در آراء قضائی و بعضاً ناهمگونی مجازات قانونی با جرم قاچاقچی و تاثیر آن بر روند مبارزه ناجا.
- تعداد ارگانها و سازمان های مبارزه کننده و عدم تفکیک وظایف هر یک از آنها در مرزهای آلوده کشور و عدم تعامل مناسب فی مابین.
- آشفتگی قوانین و مقررات مبارزه با قاچاق کالا و ارز.

- برتری امکانات و تجهیزات قاچاقچیان نسبت به نیروی انتظامی خصوصاً در چند سال گذشته.

- وجود قوانین و مبادی متعدد ورود کالا و انواع اسناد گمرکی و سایر مجوزها که برای کارکنان اجرایی ناجا، مستقر در گلوگاه ها و ایست و بازرسی اغلب گمراه کننده و مشابه است.
- عدم درج مشخصات کامل کالا در اسناد گمرکی و شناسنامه دار نبودن کالاهای ورودی، امر کنترل و مبارزه با قاچاق کالا را برای واحدهای اجرایی مشکل کرده است.

- عدم استفاده از قانون بکارگیری سلاح در امر مبارزه با قاچاق توسط عوامل اجرایی ناجا (به علت ترس از پیگردهای قانونی توسط مراجع قضائی).

- قبول شریک در جرم قاچاق به هنگام رسیدگی توسط سازمان شاکی و محاکم قضایی علی رغم نظر سازمان کاشف، لذا اغلب پرونده های بالای یک میلیون تومان به علت اضافه شدن صاحبان کالا زیر یک میلیون تومان تنزل کرده و در نهایت منجر به برائت می گردد.

- نبود اعتبار کافی برای تجهیز و تقویت یگانهای مبارزه با قاچاق ناجا و سایر تجهیزات فنی جهت کنترل مرزها، اعم از دریایی و زمینی.

- عدم نظارت و کنترل مناسب مدیران اسکله های تخصصی و ویژه، متعلق به سازمان های دولتی و واحدهای نظامی جهت کنترل ورود و خروج کالای قاچاق.

- تبانی قاچاقچیان با تعدادی از مامورین در دستگاههای ذیربط.

- قابلیت بالای جعل پذیری اسناد و مدارک گمرکی و اسناد حمل کالا.

پول شویی چالشی جدی بر سر راه مبارزه با قاچاق کالا:

معمولاً تطهیر پول های کثیف حاصل از قاچاق موادمخدر، قاچاق کالا، اسلحه و ... از مسیر قاچاق سازمان یافته کالا عبور می کند. در کشورهای مبدأ درآمدهای حاصله از این موارد به

کالاهای مصرفی تبدیل می شوند این کالاها به شرکت های صوری یا تجاری که معمولاً در کشورهایی مانند: امارات متحده عربی، سنگاپور، مالزی و هنگ کنگ ارسال می شوند و شرکت های مذکور کالاهای یاد شده را به صورت امانی در اختیار قاچاقچیان قرار می دهند این کالاها با استفاده از مجوزهای موردی و تغییر تاریخ مجوزهای مزبور، جعل مهرهای گمرک و ... وارد کشور شده و در بازار به پول نقد تبدیل و سپس این پول های نقد را در صندوق های مالی و اعتباری و قرض الحسنه سپرده گذاری و در نهایت با صدور چک بانکی در وجه قاچاقچیان ایرانی پول تطهیر شده و تحویل آنان می شود در ادامه این قاچاقچیان با مراجعه به صرافی ها مبالغ مذکور را به ارز تبدیل و به بانک مقصد در خارج از کشور حواله می کنند بدین ترتیب در این فرآیند حق الزحمه و سود قاچاقچیان ایرانی به حدود ۲۵ تا ۳۰ درصد که معمولاً با تخفیف در قیمت کالا به آنها پرداخت می شود عاید آنها می گردد (آقایی پور، اعظم السادات ۱۳۸۱).

از طرف دیگر در ایران، عملیات پولشویی با دیگر کشورها متفاوت است و قاچاق سازمان یافته کالا محور اصلی این عملیات را تشکیل می دهد و سالانه بیش از نصف درآمدهای ارزی کشور به بخش زیادی از یارانه های اعطایی دولت به کالاهای اساسی، حساس و ضروری را قاچاقچیان کالا از کشور خارج می سازند در حقیقت هر چه میزان آمار و ارقام قاچاق کالا در کشور به صورت سازمان یافته بیشتر باشد به همان نسبت شاخص خط فقر مطلق در جامعه نیز رو به افزایش می باشد زیرا در هر کشوری که قاچاق کالا گسترده شود و کالاهای وارداتی قاچاق با قصد پولشویی از تخفیف های ویژه صاحبان پول کثیف برخوردار باشند و همچنین از پرداخت عوارض معاف باشند قدرت رقابت را از کالاهای تولیدی داخل سلب می کنند و به تدریج موجب کاهش سطح تولیدات داخلی می شوند و در نهایت سرمایه گذاری های مولد و فرصت های شغلی جدید فراهم نشده و فرآیند توزیع درآمد دچار اختلال می شود.

براساس نظریه محققان قاچاق کالا و عواید آن در کشور ما به وسیله جرم دیگری به نام پولشویی تطهیر می شود و در حقیقت پولشویی چالش انتظامی است بر سر راه مبارزه با قاچاق کالا، البته از طرفی عوامل متعدد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و امنیتی در پدیده قاچاق کالا در ایران نقش دارند و در حقیقت قاچاق کالا یک چالش اقتصادی و انتظامی است.

پیامدهای قاچاق کالا:

- افت تولیدات صنعتی و اثرگذاری آن در تولید ناخالص ملی
- گسترش مشکل اشتغال در جامعه
- کاهش انگیزه سرمایه گذاری های مولد اقتصادی
- بی اثر شدن اهداف دولت در زمینه توازن تجاری

آثار زیانبار کالای قاچاق:

آثار اقتصادی: معمولاً قاچاقچیان کالا بخش عظیمی از بودجه و سرمایه های کشور را به خارج از کشور منتقل و در عوض یکسری کالاهای بنجل و نامرغوب را به داخل کشور هدایت و تزریق می نمایند که در بسیاری از موارد درآمدهای حاصله از چرخه اقتصاد کشور خارج می شوند. سود آبی و سرشار قاچاق کالا بعضاً سبب می شود برخی نیروی کار فعال در جامعه به این سمت روی آورده و به نوعی به بیکاری پنهان منتهی می گردد. توزیع و فروش کالاهای قاچاق سبب می شود انگیزه های سرمایه گذاری در بخش های تولیدی کاهش یابد و صنایع کوچک که رو به رشد هستند قدرت رقابت با کالاهای وارداتی را نداشته و در نهایت توجیه اقتصادی نداشته و مجبور به شکست می شوند.

آثار اجتماعی و فرهنگی: برخی کالاهای قاچاق که وارد کشور می گردند از کنترل و نظارت رسمی مراجع صلاحیت دار برخوردار نبوده و در گسترش ناهنجاری ها، بزهکاری های اجتماعی و فساد اخلاقی جوانان تاثیرمستقیم می گذارند (به عنوان نمونه تبلیغات غیر اخلاقی برخی کالاها و لوازم بهداشتی، آرایشی، سی دی های مبتذل و مستهجن، فیلم ها و حتی نرم افزارها). درآمد هنگفت در بخش قاچاق کالا زمینه ورود برخی جوانان جویای کار را به این عرصه فراهم کرده و هر روز بر شمار کسانی که به امر قاچاق می پیوندند افزوده می شود. ثروت و درآمد یک شبه قاچاق سبب لطمه زدن به باورهای دینی آن دسته جوانانی که به کار و کسب حلال عقیده دارند ضربه می زند و آنها را به این امر وسوسه و ترغیب می نماید. به مخاطره افتادن سلامت جامعه در نتیجه ورود کالاهای غیراستاندارد و غیربهداشتی از طریق قاچاق. از آنجا که عمده فروشندگان کالاهای قاچاق دست فروشان می باشند شیوه فروش و جلب مشتری در سطح شهر و جامعه چهره خوبی در ذهن گردشگران و حتی جامعه به نمایش نخواهد گذاشت.

آثار سیاسی: آنچه مسلم است اقتدار یک نظام و استقلال یک ملت را فقط دشمنان خارجی تهدید نمی کنند بلکه مواردی مانند ترویج قانون شکنی، تقویت ضد ارزش ها (قاچاق)، ایجاد نابرابری اقتصادی، لطمه زدن به ساختار اقتصادی کشور، نادیده گرفتن تلاش، ابتکار و تولید داخلی و ... خطری بسیار جدی تر از توطئه های خارجی دشمن است به طوری که این عوامل نادیدنی و پنهان بوده و به همین دلیل حساسیت مردم را تحریک نمی کنند. در حقیقت چنین استنباط می شود، برخی کالاهای قاچاق به صورت هدفمند وارد کشور شده و دشمنان این مرز و بوم مبالغ زیادی را در این مورد هزینه و متقبل می گردند تا پیکره اقتصاد را هدف قرار داده و با اقتصاد بر کشور سلطه سیاسی داشته باشند که در اصل جنبه سیاسی دارد.

اهداف تحقیق

طی سالیان گذشته دشمنان انقلاب و کشور همواره سعی داشته اند با تحریم ها و صدور قطعنامه هایی، جمهوری اسلامی ایران را همواره محتاج به تولیدات کشورهای بزرگ و توسعه یافته نموده و با ایجاد مشاغل کاذب سعی داشته اند روندی که در شروع حکومت اسلامی در جهت تولید در کشور آغاز شده به نحوی مختل یا کند نمایند. از طرفی در ۳۰ سال گذشته همواره شاهد این موضوع بوده ایم که تحریم های ورود کالای خارجی در تغییر الگوی مصرف جامعه هیچ خللی در حرکت رو به رشد انقلاب صنعتی کشور نداشته و هر روز شاهد خود کفایی بخش های مختلف اقتصادی و تکنولوژی بوده ایم. بر اساس آمارهای موجود رسمی منتشر شده در سالهای ۱۳۸۰ و ۱۳۸۱ مقادیر قابل توجهی کالای قاچاق در کشور توسط دستگاه های انتظامی و اطلاعاتی کشف و ضبط شده به طوری که در سال ۱۳۸۰ ارزش این کالا ۷۲۵/۱ میلیارد ریال و در سال ۱۳۸۱ این رقم با ۵۹/۴ درصد افزایش به ۱۷۴۳/۸ میلیارد ریال رسیده است. از طرفی هر ساله مبالغ هنگفتی از بودجه و سرمایه ملی، صرف مبارزه با قاچاق کالا در کشور می شود که در این راستا نیروی انتظامی علاوه بر صرف وقت و هزینه و به جای پرداختن به امور داخلی و امنیت شهرها به این موضوع پرداخته و در این راه نیز شهدای زیادی را تقدیم انقلاب و نظام کرده است. اما آنچه مسلم است در چند سال اخیر پدیده ای به نام قاچاق کالا و ورود کالای خارجی بی کیفیت و بنجل به کشور با هدف نابودی صنایع داخلی روبه رشد و خروج سرمایه های ملی به صورت قارچی رشد، و عده کثیری از جامعه را دربر گرفته و به خود مشغول کرده است. در این رابطه نیروی انتظامی که در راس مبارزه با این پدیده می باشد به جای پرداختن به موضوع نظم و امنیت در شهرها بخشی از نیرو و امکانات خود را به این مهم سوق داده که در مواردی جرایم سازمان یافته قاچاق کالا در مرزها و گمرک ها سبب بی اثر

شدن این تلاش‌ها شده است. از این رو به نظر می‌رسد با یک تعبیر رویکرد از سوی متولیان مبارزه با قاچاق کالا در راس آن ستاد مبارزه با قاچاق کالای ریاست جمهوری بتوان با استفاده از نظریات صاحب نظران، کارشناسان و عوامل انتظامی دخیل در مبارزه به یک راه حل اساسی دست یافت از این رو به نظر نگارنده پژوهش برخی نظریات و پیشنهادات ارائه شده در خاتمه بحث می‌تواند در کاهش اثرات این بلیه اجتماعی خالی از فایده نباشد.

اهداف ویژه از نگارش مقاله:

- ۱- آگاهی از موضوع خزننده قاچاق کالا در کشور
- ۲- آگاهی از اثرات زیانبار کالای قاچاق به اقتصاد کشور
- ۳- آگاهی و دستیابی به راه‌ها و اقدامات موثر علیه این پدیده
- ۴- ارائه نتایج هر چند کلی به مسئولین و متولیان امر جهت مهار تبعات آن
- ۵- آگاهی از برنامه و اهداف استکبار در نابودی اقتصاد کشور

نتیجه گیری و پیشنهادها

از آنجا که علم اقتصاد به تنهایی قادر به مبارزه با پدیده شوم قاچاق کالا و تغییر رفتار مصرف کننده نیست بنابراین این اقتصاد به کمک و یاری علوم دیگر از جمله علم روان شناسی نیازمند است تا بر فرآیند تصمیم گیری افراد اثر گذاشته و آنها را در جهت مطلوب هدایت کند. دست اندرکاران مبارزه با قاچاق کالا هیچ گاه به تنهایی قادر به حذف این پدیده نخواهند بود مگر اینکه عزم و اراده ملی ایجاد گردد که جهت ایجاد این عزم ملی عوامل روان شناختی مانند انگیزه یادگیری، ادراک، شخصیت، خودپنداری، سبک زندگی و تلقین ها و برداشت ها لازم و ضروری است. با توجه به اینکه بخش عمده ای از مردم در کشور در دهک های پایین درآمدی قرار دارند به دلیل درآمد کم به اجبار به سوی خرید کالاهای قاچاق که با قیمتی پایین تر از نمونه تولیدی در داخل کشور است روی می آورند. عدم نظارت بر روند قاچاق کالا به کشور بعضاً امنیت شهروندان را به مخاطره انداخته به طوری که کالاهای غیراستاندارد و بدون کیفیت، سلامتی و بهداشت شهروندان را هدف قرار داده که هرگز جبران آن ممکن نمی باشد (نقص عضو، تشنج، صدمه دیدن پوست، ریزش ناگهانی مو، بیماری های عفونی، در مواردی هم مرگ ناشی از استفاده کالاهای غیر استاندارد خارجی است). گاهی استفاده طولانی مدت از کالاهای قاچاق غیر اخلاقی منجر به فروپاشی نظام خانواده و تضعیف اخلاق در نظام فرهنگی و اجتماعی می گردد. درحال حاضر این امکان وجود ندارد کالاهای قاچاقی که وارد کشور می شوند با کالاهایی که از مسیرهای قانونی وارد کشور می گردند شناسایی و تمایز داده شوند، این عامل سبب شده کالاهای قاچاق در سطح جامعه امکان مبادله و خرید و فروش داشته باشند. توجه ویژه به مسأله توسعه روستایی در برنامه ریزی کشور و سهم آن در توسعه منطقه ای شود و

عدم مهاجرت گسترده روستایی ها در دستور کار قرار گیرد تا از گسترش پدیده قاچاق جلوگیری شود.

پیشنهادهای کاربردی

- ۱- فراهم ساختن راه های مناسب و ساده برای صدور کالاهای داخلی و کاهش تشریفات اداری غیر لازم در زمینه صادرات و واردات.
- ۲- بازنگری در روش های پشتیبانی از صنایع تولیدی کوچک و بزرگ در داخل کشور.
- ۳- کاهش تعرفه واردات کالاها و در صورت امکان برداشتن برخی از تعرفه ها (معافیت ها).
- ۴- ایجاد مشاغل مولد در مناطق مرزی با توجه به امکانات بالقوه در آن نواحی.
- ۵- برپا کردن بازرچه های مرزی و نظارت کامل بر آنها.
- ۶- کارخانه های تولید (خصوصاً لوازم آرایشی)، با تولیدی با کیفیت بالا در کشور ایجاد گردد تا از ورود لوازم آرایشی قاچاق خارجی خطرناک کاسته شود.
- ۷- پروژه های مطالعاتی و پژوهشی در دانشگاه ها در این زمینه آغاز و به صورت گروهی ارائه شود.
- ۸- اساتید، معلمان، هنرمندان، ورزشکاران و ... که می توانند الگویی برای مردم باشند، از کالاهای ایرانی (کیف، کفش، لباس، خودرو و ...) بیشتر استفاده کنند.
- ۹- ارائه یک الگوی مصرف صحیح در داخل که موجب گرایش افراد به مصرف کالای داخلی شده و موجب رونق اقتصادی در کشور شود.
- ۱۰- برای ایجاد انگیزه توسط تولیدکنندگان کالاهای ایرانی جهت جلوگیری از قاچاق و ورود کالای خارجی باید به سه عامل (ظرفیت، سودمندی و انتظارات مصرف کنندگان) توجه شود.

۱۱- به خطر انداختن و یا نبود بستر لازم و محیط مناسب برای توزیع و فروش کالاهای قاچاق چه از طریق محدودیت ها، ممنوعیت ها، مقابله، اقدامات فرهنگی، تبلیغی و ... (دست فروشان، بساطی ها)

۱۲- به حداقل رساندن فاصله قیمت کالاهای قاچاق با کالاهای تولیدی بخش رسمی در جامعه.

۱۳- استفاده از ابزار رسانه در امر فرهنگ سازی و الگوی مصرف کالای ایرانی.

۱۴- ایفای حقوق مرزنشینان در بخش اجتماعی، اقتصادی و

۱۵- جلب همکاری کشورهای همسایه در کنترل مرزها و تنش زدایی در بخش سیاسی.

۱۶- نظارت صحیح و بدون تبعیض بر درآمدها با ایمان و احترام به مالکیت خصوصی افراد.

۱۷- در نظر گرفتن کدرهگیری و ایجاد شبکه رایانه ای معامله ها (همانند کشورهای اروپایی) برای کالاهای وارداتی که به صورت قانونی وارد کشور می گردند.

در نهایت با توجه به مسأله ورود جمهوری اسلامی ایران به بازار تجارت جهانی باید این آمادگی را کسب کرده و توجه داشته باشیم که با نداشتن توان رقابت با کالاهای خارجی سبب ورشکستگی و نابودی صنعت در حال رشد کشور خواهیم بود. پس شایسته است در فرصت باقیمانده با ارتقاء کیفیت کالاهای ایرانی، توان رقابت را در این زمینه به وجود آورده تا به نوعی مسأله قاچاق کالا از این جامعه رخت بریندد.

فهرست منابع

- آریان پور (عباس، منوچهر) فرهنگ فشرده فارسی به انگلیسی، تهران انتشارات امیرکبیر.
- آقایی پور، اعظم السادات (۱۳۸۱). بانک مرکزی ج.ا. ایران اداره مطالعات ومقررات بانکی، ترجمه آشنایی با FATF و توصیه های آن.
- احسانی، بهمن ۱۳۸۸ جزم نامرئی (پول شوئی) تهران، دانشگاه علوم انتظامی.
- بهرامی، محسن و بهروز قاسمی (۱۳۸۵). آسیب شناختی قاچاق کالا در ایران، تهران، فارابی.
- بی نام (۱۳۸۲). تطهیر پول، اداره مطالعات های بین المللی بانک مرکزی ج.ا.ایران.
- بولتن قاچاق کالا (۱۳۸۶). پلیس آگاهی ناجا، تهران: انتشارات کارآگاه.
- یکتایی، مجید. تاریخ گمرک ایران، ص ۱۹.
- ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز (۱۳۸۶). معاونت پژوهش، نشریه اطلاع رسانی اقتصاد پنهان (نشریه ی داخلی)، شماره ۲.
- سرلک، احمد (۱۳۸۴). اقتصاد زیرزمینی، ماهنامه اطلاعات، سیاسی و اقتصادی، سال نوزدهم شماره ۲۱۴-۲۱۳.
- سعیدی پور، آذینفر (۱۳۵۹). فرهنگ لغت فارسی، تهران: انتشارات خرد.
- شاد نیا، هوشنگ (۱۳۸۳). مبارزه با قاچاق کالا، معاونت آموزش ناجا. مرکز فناوری آموزش.
- عوامل موثر بر قاچاق کالا. گزارش ویژه اداره کل مبارزه با جرایم اقتصادی (۱۳۸۵).
- عمید، حسن (۱۳۶۳). فرهنگ فارسی عمید، تهران: امیرکبیر.
- علی بابائی، غلامرضا. فرهنگ اصطلاحات روابط بین المللی، نشر سفیر، ص ۵۱.
- حییم، سلیمان (۱۳۷۳). فرهنگ لغت یک جلدی انگلیسی فارسی، تهران: فرهنگ معاصر.

- مبارزه با قاچاق کالای گمرکی و دخانی. معاونت آموزش ناجا. اداره کل پژوهش و تالیفات (۱۳۷۳).
- محمودی، حسین (۱۳۸۴). مبارزه با جرایم اقتصادی، تهران: انتشارات دانشگاه علوم انتظامی.
- معین، محمد (۱۳۷۷). فرهنگ معین، تهران: انتشارات امیرکبیر.
- میرزای قاجار، زین العابدین (۱۳۸۲). نفوس ارض اقدس یا مردم شهر قدیم با توضیح و تفسیر مهدی سیدی، مشهد، مهیان.
- همدی خطبه سرا، ابوالفضل (۱۳۸۳). فساد مالی علل و زمینه ها و راهبردهای مبارزه با آن، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.

پښتونستان ښار علمي او مطالعاتي مرکز
پرتال جامع علوم انساني